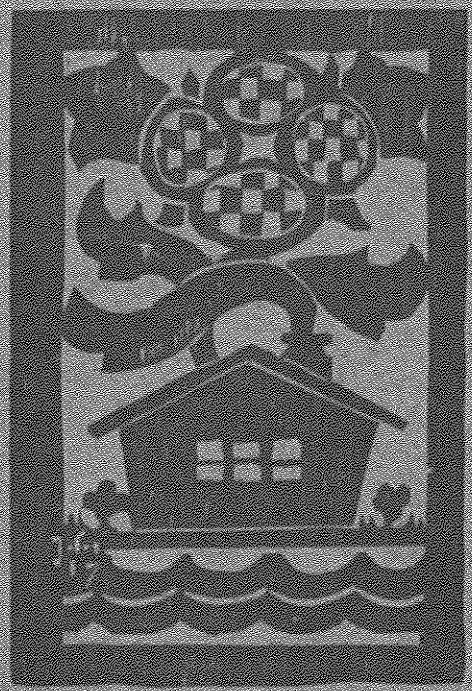

537.12 (v. 1917)

ENSIMÄINEN YLEINEN
SUOMALAINEN
ASUNTOKONGRESSI
NÄYTTELY
OPAS

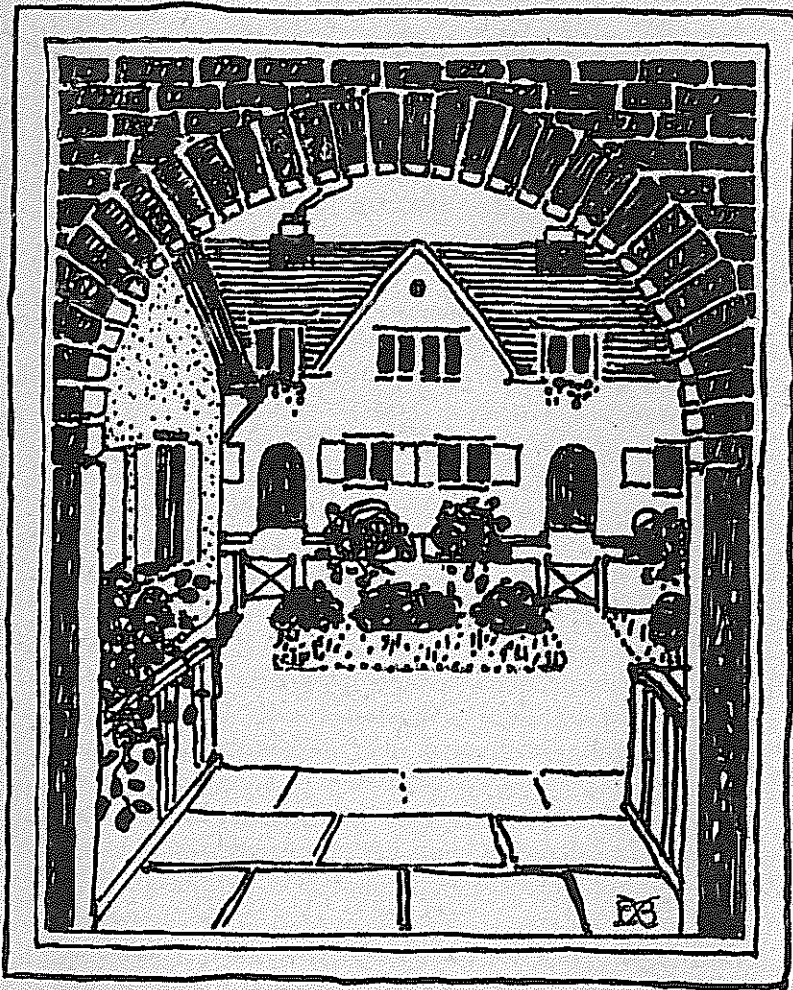
LAATINUT O.-I. MEURMAN

HELSINKI 1917. HELSINGIN SENTRALIKIRJAPAINO JA KIRJANSITOMO O. Y.

Arkkitehti Juhani Viekstedtille
Ystäväryhdellä.
Laatija.

YHDISTYS YLEISHYÖDYLLISEN RAKENNUSTOIMINNAN EDISTÄMISEKSI

JULKAISUJA N° 15

ENSIMÄISEN SUOMALAISEN ASUNTOKONGRESSIN
NÄYTTELY

OPAS

TYÖVÄENLIIKKEEN

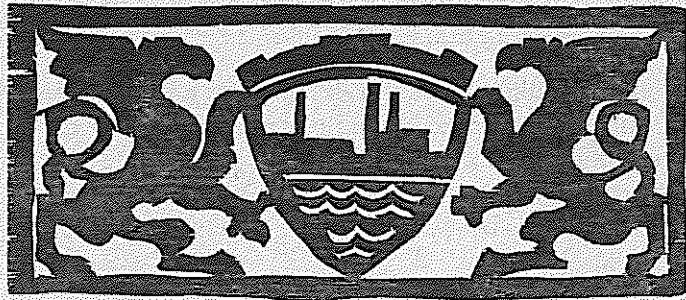
TYÖVÄENLIIKKEEN KIRJASTO
VARASTO

LAATINUT

OTTO-I. MEURMAN

NÄYTTELYN KOMISSARIO

III. TÄYDELLISIÄ YHTEISKUNTIA

ASEMAKAAVOINEEN JA RAKENNUSTUTKIELMINEEN.

Muutamia näkökohtia asutusalueitten järjestelyssä.

Ensimmäinen tehtävä säännöstellyn ja terveellisen asutusyhteiskunnan aikaansaamiseksi on hankkia alueen kokonaisuasemakaava. Siinä tulee selvästi näkyä mitkä alueet jätetään teollisuuden, mitkä liike-elämän ja mitkä varsinaisen asutustoiminnan käytettäviksi. Näitten lisäksi on puistoja varten jätettävä paljon tilaa. Kullekin rakennusalueelle on valittava sen luonteeseen soveltuva maa-ala.

Asemakaavan eriluontoisiin osiin jakautuminen on yleensä jo pienissäkin olosuhteissa kehittynyt selvästi havaittavaksi. Maanteitten risteyksiin ja isommilla paikkakunnilla liikennekatujen yhtymäkohtiin muodostuu aina itsestään isompi tai pienempi liikennekeskus, joka kaupungeissa paisuu suureksi kokonaisia kaupungin osia käsittäväksi „cityksi“. Sen ympärille muodostuu renkas renkaalta uusia asuntovyöhykkeitä, joitten rakennustaa-

juus sitä enemmän vähenee, kuta kauemmaksi pääkeskuksesta siirrytään, harventuen vähitellen huomautta tavalliseksi maaseudun asutukseksi. Tämä asteettainen asutustaaajuuden laskeutuminen on aivan luonnollinen ilmiö, johonka asemakaavankin tulee alistua. Pienempien keskuksien ympärille muodostuu niinikään samanlaisia asteettaisia asutusrenkaita. On senvuoksi paras jakaa koko yhteiskunta pää- ja toisarvoisiin asutusalueihin, joita toisistaan erottaa joka puolelta ympäröivät metsävyöhykkeet, jotka siellä täällä vielä kiilamaisesti tunkeutuvat näitten eri siirtoloitten sisään. Varsinkin tehdasalueista ja rautateistä on asuintontit leveillä puistovöillä eroitettava.

Kaupungin ydinosa ja eri siirtolat on yhdistettävä toisiinsa tasaisilla ja suorilla liikenneväylillä, jotka ulottuen maaseudulle asti ovat jaetut eri ratoihin eri nopeaa liikennettä varten. Vanhoja asuinpaikkoja järjestettäessä voi tällaisen liikeväylän suuntaaminen parhaiten tapahtua pitkin tonttien takamaita, jotka usein ovat rakentamatta. Siten voidaan säästyä rakennusten repimisistä ja kalliista tonttien korvauksista. Tällaisen väylän tulee vähintään tehdasalueillakin olla 20 m., ja sopii se hyvin puilla istutettavaksi. Vanhat tiet voivat sitten jäädä mäkisemmiksi, kapeiksi asuntokaduiksi, joitten leveydeksi riittää 8—10—12 m. Rakennusten lyhin välimatka kadun yli ei kuitenkaan saa olla 15—18 m. kapeampi riippuen rakennuskorkeudesta. Kapeamman tieosan ja rakennuksen väliin jää näin ollen istutettava etupuutarha, joka maalaisrakennusten ikkunain alla voi muodostua erinomaisen viehättäväksi kadulta päin katsottuna.

Erlainen asutus on suurpiirteisesti sijoitettava sille sopiville alueille, antamatta vanhojen olojen ja säästäväisyyspyrkimysten siihen liiaksi vaikuttaa. Ajanpitkään tulee näet suurpiirteisyys aina halvimmaksi. Kukin asuntomuoto vaatii oman luonteensa mukaisia alueita ja kortteleita. Niinpä korkeat kivitallot voivat tulla kannattaviksi kalliimmasta tonttimaasta ja suurista perustus-

kustannuksista huolimatta. Omakoti edellyttää taasen halpaa maata, kernainten viljelyskelpoista, joskin viljeltykset yhteisen johdon ja hoidon kannalta katsoen paremmin voidaan sijoittaa omakotialueitten läheisyyteen yhtenäisiksi siirtolapuutarhoiksi. Omakoti kaipaa edelleen puita ympärilleen ja aurinkoista tuuletonta paikkaa. — Yhteiskunnan keskustaan rakennetaan taajempia ja useampikerroksisia rakennuksia. Kaksikerroksisia puurakennuksia tai puolittain kivistä, puolittain puusta rakennettuja taloja on Ruotsissa viime aikoina paljon käytetty maalais- ja pikkukaupunkikuntien keskustoissa. Ne ovatkin siihen varsin sopivia. Lääninarkkitehti H. Andersin on asettanut näynteille tällaisen pikkukaupungin keskustaan suunnittelemansa rakennuksen, ks. osasto IV n:o 9. Liikennekeskustaan kohoavat myös isot kivitalot.

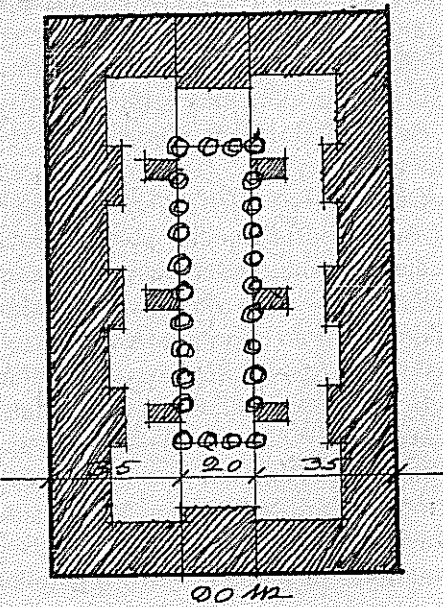
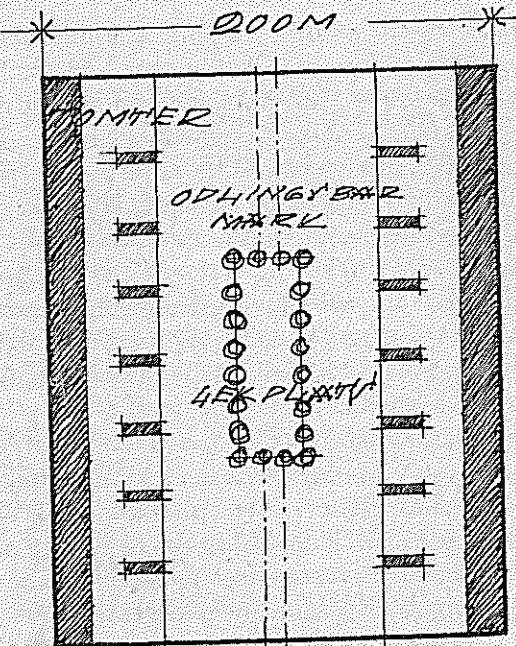
Kaikkien rakennusten asema tontillaan on määrätävä sisempien ja ylempien rakennusrajojen avulla. Silloin ei umpijärjestelmästäkään aiheudu terveydellisiä haittoja, voipa päinvastoin sellaisten korttelien keskustat muodostua varsin viehättäviksi, jos niitten sisään sulkeutuville yhteisille pihamaille järjestetään leikkikenttiä istutuksineen tai jätetään metsää kasvamaan (vrt. Munkkiniemi-Haaga). Siten käsitellyt korttelit voivat kernaasti tulla leveiksi, vaikka yleensä korttelin taloudellisin järjestely edellyttää pitkää ja kapeaa muotoa. Umpijärjestelmää käyttäessä riittää näet korttelin leveydeksi 45—50 m. Pituus voi sitävastoin olla yli 200 m., sillä senkautta säästytään vain tekemästä turhia poikkikatuja.

Rivitalokorttelien keskeen on tehtävä noin 4 m. leveitä talouskuja, jotka välittävät pääsyä tonttien puutarhapuolelle. Rivitalotonttien leveydeksi soveltuu työväenasuntoja rakennettaessa parhaiten 6 m., isompia huoneustoja varten 9—12 m. Tontin pituus saa kernaasti sitävastoin olla iso, jotta asukkaille jäisi riittävästi puutarhatilaa. Kaksoistonttien tulee olla hieman leveämpiä, noin 10—16 m. kummankin, jotta tontille saataisiin pääsy kadulta ja samalla rakennusten päätyjen välimatka

levennetyksi 8—10 metriksi. Omakotitontit voivat olla vielä leveämpiä, kooltaan 20—25×45—65 m. kokoisia ja vieläkin suurempia. Karhulan, Varkauden y. m. näytteille asetettujen asemakaavojen alueilla on omakotitontteja, jotka lähentelevät 1 ha. suuruutta. Näitä on tarkoitus käyttää viljelykseen, ja saattaakin olla mahdollista, että sellaiset meikäläisissä maaseutuoloissa tulevat suosituiksi. Olisi ainakin toivottavaa, että puutarhanviljelys työväenasutusalueilla tulisi entistä yleisemmäksi. Muistelkaammepa vaan Port Sunlightin puutarhojen keskellä piileksiviä katuja. Sellaisten näkeminenkin jo virkistää työstä väsynyttä.

Toinen kasvavissa yhteiskunnissa vieläkin suositeltavampi viljelystonttimuoto saadaan kun korttelien keskuudesta jätetään joka toinen pitkittäinen katu pois. Korttelin keskeen jää silloin tilaa sekä pelloille että leikkikentille, ja samalla turvataan tulevaisuudelle mahdollisuus sijoittaa tuo poisätetty katu helposti paikoilleen, ja rakentamalla senkin varrelle korkeita asuinrakennuksia lisätä asukaslukumäärää pinta yksikköä kohti aina siihen määrään asti, jota silloiset kehittyneemmät olot vaativat. Tämän tavan on ainakin meidän maassamme ensin ottanut käytäntöön arkkitehti H. Andersin ja onkin näyttelyssä jo hänen tämän periaatteen mukaan laatimia suunnitelmia.

Nykyisinä kulkuneuvojen kukoistusaikoina on paras varsinkin työväenasutusalueilla pyrkiä tilavaan: matalaan ja laajalle levinneeseen asutustapaan. Omakoti on luonnollisesti jokaisen kernainten haluama asuinmuoto, joskin se monen on mahdoton toteuttaa. Rivitalo ja kaksoistalotyyppiä käyttäen sitä ehkä kuitenkin vielä paljon voidaan edistää. Mutta toisaalta ei pyrkimyksessä laveuteen ole mentävä liian pitkälle. Liiketaloit eivät tarvitse paljoakaan aurinkoa ja vuokrakasarmi on myöskin oikeutettu asuntomuoto. Ei siis liian ankarilla määräyksillä saa asettaa rakentamisen kannattavuutta vaaraan ja yhden vian korjaamisella aikaan-

Korttelityyppiä.

Arkkite. H. Andersin.

saada uusia. Niinpä esim. rakennuskorkeutta ei saa liiaksi rajoittaa ja huoneenkorkeutta kohottaa. Siitä aiheutuu yksinomaan haittoja. Rakennuskorkeus on tarkasti harkiten määrättävä ja on sitä varten tehtävä kaavamaisia tutkielmia useimmista tonteista. Paras tapa lie määrätä sallittu rakentamiskorkeus erikseen joka tontille sen tonttikartan yhteydessä, luettuna määrättyyn korkeuteen merenpinnasta. Jotta tultaisiin sopusuhtaisiin ja kauniisiin tuloksiin on maan kaltevuussuhteet, rakennuksen asettelu y. m. tarkoin tutkittava ja yleensä pyrittävä siihen olosuhteista johtuvaan yksilöllisyyteen, mikä on onnistuneen asemakaavan korkein etu. Sen vuoksi käytetäänkin nykyisin ulkomailla kaikissa paremmin järjestetyissä yhteiskunnissa suurilla valtuuksilla varustettua rakennuslautakuntaa, joka käytännöllisissä ja taiteellisissa suhteissa valvoo rakennustoimintaa. Siten voidaan korvata moni rakennusjärjestyksen pykälä, mikä koskaan ei ole täyttänyt tarkoitustaan.

Rakennusjärjestykset on myös yksilöllistytettävä. Eihän samat vaatimukset sovi vaatimattomille omakotirakenteille kuin isojen kivitalojen lujutta edellyttävälle konstruktiolle. Kunkin rakennusalueen ja rakennustyyppin tulee saada tarkoitustaan ja luonnettaan vastaava rakennusjärjestys. Siitä seuraa terveellisyys, tulenkestävyys ja halpuus itsestään.

Kaikille asutusalueille on varattava runsaasti puistoja urheilua ja virkistystä varten. Niitten tulee myöskin täyttääkseen mainitun tehtävänsä olla siten „sisustetuja“, että niissä voi urheilla, leikkiä ja saada rauhallista lepoa, kukin halunsa mukaan. Kuta pienempi ja yksinäisempi puisto ympäröivien asutusalueitten suhteen on, sitä intensiivisempää käytäntöä varten se on mukauduttava. Urheilutarkoituksiin tarvittavat rakennukset eivät myöskään saa puistosta puuttua. Leikkikenttiä tarvitaan etenkin paljon, ja luulenpa ettei niitä ole riittävästi ennenkuin jokaisen asuinkorttelin sisään on saatu sellainen. Antakaa pojan leikkiä, niin hänestä tulee mies,

on joku ulkomaalainen kuuluisuus lausunut ja siihen lauseeseen sisältynee itse asiassa paljon, mitä vaaditaan, jotta yhteikunnasta tulisi onnellinen.

Lopuksi pyrittäköön kauniisiin yhteiskunta muodostumiin. Se ei suinkaan ole kalliimpaa kuin ruman kaupungin rakentaminen, päinvastoin, hyvä arkkitehtuuri on aina yksinkertaista. Rakennuksen tulee vain sopia naapuriensa pariin, eikä pöyhkeillen monimutkaisine pääty- ja ulkonemarakenteineen tai räikeine väreineen pyrkiä kiinnittämään ohikulkijoitten huomiota. Kadun voi myös aina kaartaa tai päättää siten, että sen näköalan päätteeksi tulee joku kummulla tai aukion varrella oleva arvokkaampi rakennus, jos ei muu, niin edes kylän osuuskauppa. Katu voi myös haitatta kääntyä mäentöyryllä, jottei se tulisi näyttämään autiolta taivasta vastaan ja sen äärillä sijaitsevat rakennukset voi aina yhtä hyvin asettaa johonkin kauniiseen, maaperän muodostumia seuraavaan järjestykseen kuin sikin sokin sinne tänne.

O.-I. M.

1. Turun kaupungin asutusalueitten järjestely.

Näytteille asettaja: Turun kaupungin Rakennuskonttori arkkitehti E. Hinderssonin johdolla.

Asemakaavat.

A. Yleisase-makaavat. Näytteille asetetut kartat selostavat Turun kaupunkialueen ja kaupungin omistamien maitten käytäntöä asuintarkoituksiin. Yleissilmäykselliseen asutuskarttaan on merkitty huvila, omakoti ja asuntotontit sekä tehdasalueet eri kaupunginosissa ja kaupungin lähistöllä olevissa yhteiskunnissa. Sitäpaitsi on kaupunkialueella erikoisesti näytetty ne tontit joilla